

Mivel a teológiai képzés ideje a lelkipásztori életvitelre való felkészülés időszaka is, ezért a lelkipásztorképzés és -nevelés kulcsfogalma az elmélyült lelkiség. A református lelkipásztorjelöltek kegyességét mély, személyes hit, aktív lelki élet, keresztyén önismeret, közösségi szemlélet, elköteleződés és szolgálatkészség kell hogy jellemezze. Ennek kimunkálása az oktatói kar, a munkatársi kör és a hallgatók, valamint az intézmény, a gyülekezetek és az egyházkerületek közös feladata.

Konferenciánk javasolja a hatályban lévő egyházi jogszabályaink áttekintését a lelkipásztorképzés és lelkipásztori szolgálat tárgyalt kérdéseinek tükrében.

Elkötelezzük magunkat a megkezdett, a lelkipásztorképzés megújítását célzó munkafolyamat folytatására.

Egyúttal indítványozzuk a Coetus Theologorum és a fenntartó egyházkerületek vezetőinek éves rendszerességgű plenáris találkozóját.

Kérjük Isten kegyelmét, hogy bölcsességgel végezhessük szolgálatunkat.

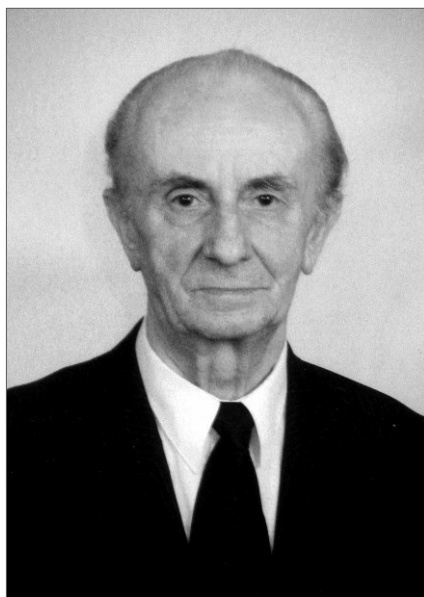
Taníts minket úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk. (Zsolt 90,12)

Illyefalva, 2023. július 11.

In memoriam d. dr. Kozma Zsolt (1935–2023)

Kozma Zsolt református lelkipásztor, teológiai tanár életének 89. évében, 2023. augusztus 5-én költözött át – ahogy ő mondaná – a jobb létbe. Tiszteletteljes főhajtással, de a saját személyének kultusza elleni örök harcoként ismert lelkületéhez híven a *Mérlegen** című önéletrajzi beszélgetés kötetben közölt szavai nyomán tolmácsoljuk élettörténetének rövid összegzését.

Kozma Zsolt Árpáston született 1935. február 19-én. Édesapja, Kozma Tibor református lelkipásztor, későbbi teológiai tanár, ebben a faluban kezdte el szolgálatát 1934-ben. Édesanyja Palkó Judit, lelkészi családban nevelkedett lány, később zongoratanárnő volt.

* Ld. Kozma Zsolt – Tunyogi Lehel: *Mérlegen. Önéletrajzi beszélgetések DVD melléklettel*. Exit Kiadó, Kolozsvár 2017.

Az 1944-es szovjet bevonuláskor a család Árpástórol nyugat irányába menekült, de csak Szilágypanitig jutott, ahol az anyai nagyszülei éltek. A korábbi vegyes (román–magyar) lakosú Nagy-Szamos menti Árpástóval szemben a szilágy-sági falu, ahol a család rövid ideig telepedett le, erős református közösség volt, és ennek emléke erős benyomást tett az ifjú Kozma Zsoltra. Innen került 1945-ben a Zilahi Református Wesselényi Kollégiumba, amely akkor fiúgimnáziumként működött.

Kozma Zsolt Zilahon konfirmált 1948-ban. 1951-ben az egykori Kolozsvári Református Kollégiumba került, ahol 1952-ben érettségizett. Még ebben az évben, augusztus 21-én letartóztatták a kommunista rendszer elleni szervezkedései miatt, majd 1953 márciusában öt év szabadságvesztésre ítélték. Előbb a jilvai börtönbe, majd a Duna–Fekete-tenger-csatornához került. 1954 szeptemberében szabadult. Önéletrajzában így emlékszik vissza erre az időszakra: „[...] ott váltam felnőtt emberré [...]. Emberismeret, a másmilyen közösség elfogadása, két olyan lelki-szellemi haszon, amiért hálát adok Istennek.” (59. old.) 1966-ban nősült, feleségül vette a backamadarasi református lelkipásztor, Kali István lányát, Gyöngyvért, akitől négy gyermekük született.

Eredetileg kémiát szeretett volna tanulni, de szabadulása után a teológiai akadémiai istentiszteletek alatt közelebbi kapcsolatba került a teológiai intézettel. Diákévei kezdetén a Nagy András professzor által oktatott ószövetségi tudományok és a Juhász István vezette egyháztörténet között ingadozott. Erről a belső vívódásról a rá jellemző humorral így vall a későbbiekben: „Hogy az ószövetségi teológiának haszna volt-e vagy nem abból, hogy ószövetséges lettem, ezt nem tudom, de úgy gondolom, hogy az egyháztörténeti tudománynak nagy haszna lett abból, hogy nem lettem egyháztörténész.” (66. old.)

A teológiai alapképzés lezárása után, 1958-ban a Kolozsvári Belvárosi Református Egyházközség segédlelkipásztora lett, ahonnan egy év múlva Dávid Gyula püspökhelyettes a mezőségi Magyarorszátra helyezte át. 1960-ban kezdte el magyarorszáti lelkészi szolgálatát. Nem sokkal ezután hat hónapra katonai munkatáborba, illetve egy hónapra az egykori Securitate fogságába került. 1961-től tizenhét évig a magyarorszáti gyülekezet megválasztott lelkipásztora volt. Erről az időszokról úgy vélekedett, hogy ott lett igazán gyülekezeti lelkipásztor. „Noha éltem falun is, [...] de nem voltam született »falusi« lelkész. Aki nem *születik* valaminek, annak meg kell *tanulnia* azt, amire szüksége van. Nem születtem falusi lelkésznek, ezt meg kellett tanulnom.”

A magyarorszáti szolgálat utolsó két évében a lelkészi teendők mellett óraadói feladatot is ellátott: héber, görög és német nyelvet tanított a kolozsvári teológián, ahol két év után, 1976-tól lett annak főállású tanára. Mintegy harmincéves teológiai tanári pályafutása alatt több tantárgyat is tanított, némelyeket ideiglenes jelleggel:

bibliai nyelveket, ószövetségi bibliaismeret, katekhetikát, pojménikát, liturgikát, ekleziasztikát, egyházi statútumot, teológiai enciklopédiát, éneket és német nyelvet. De szaktárgyának az ószövetségi tudományokat tekintette. Ebből írta alapvizsgadolgozatát (1956), szakvizsgadolgozatát (1958), magiszteri dolgozatát (1960) és doktori dolgozatát is (1974). Bár teológiai munkásságában haszonnal forgatta néhány ismert teológus műveit, például Gerhard von Radét és Karl Barthét, a tudomány tekintetében függetlenítette magát. Erről így nyilatkozott: „Azt is mondhatnám, hogy sokat tanultam a nagyon pozitív teológusoktól [...]. De tulajdonképpen egyetlen vonzóerő volt: maga a Szentírás, és az az akaratom, hogy minél többet és minél jobban ismerjem meg azt, ami ott olvasható. Ez az Újszövetségre is vonatkozik, nemcsak az Ó-ra.” (72–73. old.)

Teológiai tanárként hat évet nyelvi lektori minőségben oktatott, majd ezt követően Nagy Gyula püspök az egyik gyakorlati teológiai tanszék vezetésére nevezte ki, amely egészen nyugdíjba vonulásáig, 2004-ig a legfontosabb feladatköre volt. Emellett teológiai tanárként spirituális nevelő, az istentiszteleti élet szervezője is volt.

A magyarszováti szolgálati éveit alatti is előszeretettel képezte magát a teológia tudományában. Erről így vallott: „[...] azért tanultam, mert szerettem azt a teológiai szakot, amelyet választottam, és nem azért, hogy teológiai tanár legyen belőlem” (84. old.). Kinevezése első évében, 1960-ban jelent meg első tanulmánya a *Református Szemlében*, majd ezt követte néhány másik. Azonban 1990 után kezdte el írásban is közölni teológiai fejtegetéseit. 17 könyvet közölt nyomtatásban, és saját nyilvántartása szerint** 1960 óta közel 300 tanulmánya és rövidebb írása jelent meg (ezekhez tartozik további több mint 100 nyomtatásban közzé nem tett írása). Az írásainak jegyzékével vállaltan nem emlékoszlopot akart állítani magának, hanem egyfajta számadást látott ebben: „Kedves fiam, tanítványom, kívánom, hogy a szent tudományban, Isten igéje meg-

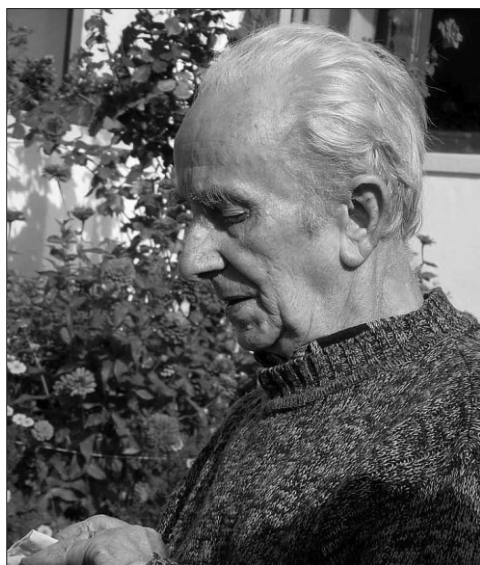

Foto: Vetési László

** Ld. Kozma Zsolt teológiai tanár irodalmi munkásságának könyvésze 1960-tól. In: *Repo > Proteo a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet digitális repozitóriuma*. <https://repo.proteo.hu/sites/repo.proteo.hu/files/documents/2017/2017-4404.pdf>.

értésében mélyebbre áss le, mint én” – írja irodalmi munkásságának bibliográfiai összegzése előszavában (2. old.).

A könyvei között megjelennek az egykori egyetemi jegyzetek, a kurzusok előtt tartott közkedvelt, rövid írásmagyarázatainak átdolgozott változatai, de vannak monográfiák, prédikációs kötetek, szakszótárak és bibliográfiák is. Ahogy Kozma Zsolt oktatói életpályája alakult, úgy született a tanulmányok többsége is: felkérésre, és ez az egyházi elköteleződésen és szolgálatkészségen túl magyarázza tudományos tevékenységének relevanciáját is. Az igényelt témák rendszerint egyházi-közéleti jellegűek voltak. Konferenciákon, egyetemeken, egyházmegyékben és egyházközségekben hangzottak el, amelyeket mindig szóról szóra leírt: „Úgy osztottam be az időt, hogy az előadásom előtt legalább egy héttel legyen a teljes szöveg, utána már csak átnéztem, tanultam vagy javítottam” (102. old.).

Kozma Zsolt munkásságát az egyházi és teológiai közélet több elismerésben is részesítette, amelyeket, ha tehette, inkább elutasított (volna). Az alábbiak esetében ez nem sikerült:

1990 – díszdoktori cím (Budapesti Református Teológiai Akadémia);

2000 – díszdoktori cím (Debreceni Református Hittudományi Egyetem);

2001 – Károli Gáspár-díj;

2006 – tiszteletbeli professzor (Sárospataki Református Teológiai Akadémia);

2007 – aranygyűrűs professzor (Magyar Református Egyház Zsinata).

Saját életét úgy helyezte mérlegre, hogy abban reménykedett, míg egyik serpenyőjében mulandó emberi élete, a másikban Isten kegyelme van.

Önéletrajzi beszélgetéseit ezekkel a gondolatokkal zárja: „A nyugdíjkor kezdete kiszámítható, de a vége nem. Csak Isten tudja az ember »hónapjainak számát« (Jób 14,5), s ahogyan tudatosan készültem a nyugdíjazásom napjára, próbálok ugyanúgy tudatosan készülni annak utolsó napjára [...]. Ez a »készülés« munkát is jelent, amit nem hagyok abba addig, amíg testi-lelki erővel és értelemmel bírom. Ha a jó Isten megjelentené, hogy már csak két nap van az életemből, úgy gondolom, hogy nagyon intenzíven dolgoznék, hogy lehetőleg mindent befejezzek, hogy minden szálát elvarrjak.” (118. old.)

Hálásak vagyunk az elvarrt szálakért, a megkezdett ásónyomokért, a fellazított talajért, a felfakadó forrásokért.

Soli Deo gloria!

Balogh Csaba